

PSYCHOSOM

Časopis pro psychosomatickou a psychoterapeutickou medicínu

Výkonná redakce/ Editors:

MUDr. Vladislav Chvála: chvala@sktlib.cz
MUDr. Aleš Fůrst: furst@pbsp.cz
Mgr. Jan Knop: knop@sktlib.cz
PhDr. Ludmila Trapková
Mgr. Pavla Loucká
Paní Radka Menclová: menclova@sktlib.cz

Adresa:

www.psychosom.cz
SKT Liberec
Jáchymovská 385
460 10 Liberec 10
Tel.: +420 485 151 398

Cena jednoho čísla 110 Kč, roční
předplatné 400 Kč, objednávky na adrese
redakce. Plné texty, archiv na
www.psychosom.cz

Uzávěrka čísla 2/2011 dne 30. 4. 2011, recenzní řízení bylo uzavřeno 15. 4. 2011.
Původní práce procházejí recenzním řízením s výjimkou krátkých zpráv, recenzí knih
a diskusních příspěvků. Foto, grafická úprava: V. Chvála. The articles are peer-reviewed.
ISSN 1214-6102, MK ČR E 187 84

© LIRTAPS, o. p. s.

PSYCHOSOM je kompletně archivován Národní lékařskou knihovnou:

<http://www.medvik.cz/kramerus/handle/ABAO08/84989>

Psychiatrie
pro praxi

Vychází s mediální podporou Psychiatrie pro praxi (SOLEN)

Z KONFERENCÍ



První česká konference PBSP, úvodní příspěvek

SIŘÍNEK J.: RYCHLÝ PRŮBĚŽNÝ VÝVOJ BPSP – VÝZVA PRO NAŠI KOMUNITU

Albert Pesso v posledních letech ještě více vystupňoval svou aktivitu i tvořivost. Bez ustání rozvíjí teoretické koncepty i praktické postupy, přichází s novými myšlenkami. Pro své následovníky se stal jakýmsi pohyblivým terčem, když je vyzývá k pružnosti a k častým změnám ve způsobu jejich práce.

Cílem sdělení je formulovat některé otázky, které vznikají vzácnou příležitostí učit se „přímo u pramene“ a přispět tím k pochopení specifické situace, v níž se komunita PBSP terapeutů nachází.

Dámy a pánové,

jako terapeuti praktikující PBSP jsme ve velmi zvláštní pozici, vyplývají z prostého faktu: jsme současníci Alberta Pessa, autora metody a jejího permanentního tvůrce. Známe jej osobně, máme každoroční příležitost vidět jej při práci, na vlastní kůži zažívat jeho terapeutické či supervizní intervence. Na našich osvědčeních se vyjímá jeho podpis jakožto nejvyššího garanta našeho práva PBSP používat. Situace jedinečná, vzácná, zároveň složitá. Cílem tohoto sdělení je zamyslet se nad povahou této možnosti čerpat přímo u pramene a formulovat některé otázky, které z toho pro naši komunitu vyplývají.

Budu mluvit ze zkušenosti – s Albertem Pessem osobně, z vlastní terapeutické praxe, z četných zážitků v domácí komunitě i z občasných kontaktů se společenstvími na různých místech Evropy.

Albert Pessa není jediný zakladatel psychoterapeutické školy, s nímž se lze v současnosti setkat osobně. Nechci jej zde srovnávat jmenovitě s dalšími žijícími tvůrci, nevím o nich totiž mnoho, přesto použiji jakéhosi obecného porovnání, abych mohl zdůraznit několik zvláštností, kterých si po léta všímám a které, dle mého mínění, specificky ovlivňují naši situaci jakožto jeho žáků.

Začneme třeba odtud:

Albert Pessa nikdy nemluví o psychoterapeutických školách, na něž by navazoval, o učitelích, kteří jej ovlivnili, psychoterapeutech, kteří by mu otevřeli svět zkoumání vnitřního života, než se vydal vlastní cestou. Prezентuje se (resp. zakladatelský pár) jako solitér a průkopník, odkazující se, zejména v posledních letech, spíše na neuropsychologii či disciplíny zabývající

se výzkumem mozku obecněji. Má pravdu – není psycholog v konvenčnějším slova smyslu, výrazná osobnost určité školy, v rámci které by postupně objevoval nové možnosti. Z tanečníka, nemajícího žádných psychologických ambicí, se stal přímo originálním psychoterapeutem. Originalita, novost, která obvykle následuje až po učednických letech v rámci nějaké tradice, přišla u něho naopak jako první a bezpodmínečný impuls pro samotný start jeho terapeutické kariéry. Jakoby říkal: sloužím tomu, co jsem našel, aniž bych to byl jakkoli hledal...

Tím nehledaným, leč nalezeným je princip shape – conershape (tvar – protitvar), který objevil v terapeuticky využitelné podobě ve výrazovém pohybu, a zejména v emocionální reaktivitě na pohybový výraz. Našel tak zlatou žílu, kterou vytěžuje již 50 let. Během půlstoletí dělá prakticky stále totéž – struktury, v nichž dává dobře padnoucí protitvary lidským emocím. Je empirik. Nejprve objevil, že to funguje, pak popsal, jak to funguje a zároveň po léta přichází na to, proč to vlastně může fungovat. S PBSP se ocitáme ve světě osobité terminologie a metafor, kterými Pessa reformuloval mnoho zásadních konceptů před tím popsaných ve vývojové psychologii, egopsychologii, psychologii self, teorii objektivních vztahů a dalších.

Mimochodem, občas lze zaslechnout tvrzení, že Pessa je eklektik. Je to podle mne zcela mylné hodnocení. „Nevyzobává“ totiž účelově prvky teorií, aby je pak aplikoval v nějaké nové, dobře využitelné kompilaci, nýbrž rozvíjí jeden jediný originální princip, skrze který lze mnoho z toho, co je dosud užíváno jinde, vidět v téže chvíli a pochopit zároveň. Osobně razím názor, že je spíše dosud neobjeveným syntetikem mnohého, v

psychoterapii dosud porůznu rozdrobeného.

Vraťme se ale na chvíli k avizovanému srovnání. Ostatní tvůrci – obvykle – v pozdních letech odstupují od vlastní každodenní práce s klienty a více se věnují usazení nového přístupu do povědomí odborné veřejnosti, propůjčujícíce tomuto cíli své renomé. Již tolik neobjevují, jejich tvůrčí potenciál bývá leckdy vyčerpán ve smyslu formulace nových idejí a postupů. Právem tedy více vyučují, starají se o organizační strukturu škol, o PR, více přednášejí, besedují, a zejména píší knihy, v nichž se dostávají od terénní práce dále, do obecnějších reflexí.

Albert Pesso se však i po osmdesátém roce života jeví stejně jako před padesáti lety, plně pohlcen každodenní klientskou prací. Je potřeba zhruba popsat jeho pracovní zvyklosti, abychom více pochopili jeho specifičnost vůči jiným zakladatelským osobnostem.

Pesso pracuje, alespoň zde v Evropě, formou převážně dvoudenních open workshopů, na nichž provede denně 4 struktury (nemluví o tréninku, ten je pochopitelně formátován jinak). Strukturám předchází vždy zhruba hodinový úvod – improvizovaná přednáška, v níž jsou nastíněny základní teze jeho teorie osobnosti a popsány pracovní postupy PBSP. Přednáška bývá jen mírně přizpůsobena složení účastníků na tom kterém workshopu. Obvykle, na ustálených štacích po evropských metropolích, bývají mezi osazenstvem zastoupeni kolegové praktikující PBSP, stálí klienti (tyto dvě kategorie se často prolínají), a pak zcela noví adepti. Jak teoretický úvod, tak struktury bývají zaznamenávány na video.

Jak vypadají tyto struktury z hlediska studijního? PBSP je metodou sofistikovanou a bývá jedním z nejvážnějších argumentů jejích kritiků, že snad až moc. Je stanoveno mnoho pravidel jak postupovat, a ta jsou autorem důsledně hájena, leckdy téměř pedanticky. Když sledujeme struktury prováděné Pessem naživo, pozorujeme tuto mnohostrannou, zároveň nesmírně uspořádanou práci. V konkrétních terapeutických procesech může pozorovatel uchopovat smysl těch kterých, dříve vyčtených pravidel. Pesso ovšem téměř v každé struktuře lehce improvizuje. Improvizací zde myslím odlišné užívání nástrojů, nad rámec instrukcí, které předtím sám dal i nad rámec běžné rozmanitosti každého příběhu. V těchto odchylkách, které postřehne jen ten, kdo PBSP dobře zná a sám ji praktikuje, jsme bezprostředními svědky vývoje této práce. V drobných experimentech jak dosáhnout efektu ještě jinak postupně krystalizují nové koncepty, posléze modifikující celou jeho teorii osobnosti.

Již jsem se zmínil o úvodní improvizované přednášce. Zastavme se u ní blíže. Máme-li možnost slyšet ji na několika workshopech po sobě, z povrchního pohledu slyšíme stále totéž dokola. Při hlubších znalostech je však patrné, že Pesso této příležitosti využívá, aby si sám pro sebe teoreticky rekapituloval, co se doposud skrze svou práci dozvěděl o lidské vztahovosti a možnostech jejího ovlivnění. Jsme-li znalí a pozorní, poznáme, že se – tu zde, tu jinde – vynořuje, krystalizuje nová teoretická souvislost, zatím poněkud nejasně formulovaná.

Uveďme příklad: Všichni, kdož prošli prvním pražským výcvikem ukončeným v r. 2001, byli u toho, když Pesso mluvil při své poslední návštěvě nebyvale mnoho o pasivní rezistenci klientů, pro

keré byla ve struktuře nepřijatelná myšlenka ideálních rodičů. Osobně, spolu s několika dalšími kolegy, jsem byl pak v několika následujících letech přímým svědkem, jak se líhnul koncept „holes in roles“ (tedy „díry“ či „mezery“ v rolích), než byl Pessem autoritativně formulován r. 2006 na přednášce v Osnabrücku. Mám v živé paměti struktury pro neurologický výzkum, konané tehdy ještě ve starém Remediu, někdy v létě 2003, a dodnes vidím scény, v nichž reálné postavy ze života protagonistů struktur poprvé začaly dostávat své vlastní ideální postavy. V té době se to jevilo jako náhlá hnutí vedoucí k poněkud krkolomným intervencím, pro něž chyběla systematická vysvětlení. Když jsem se do podobných improvizací pouštěl ve své praxi, zaplétal jsem se beznadějně.

Technické nástroje jak pracovat s onou vrozenou „mesiášskou tendencí“ člověka krystalizovaly ještě několik dalších let. Cesta od frustrace nad pasivní rezistencí klientů, přes povšimnutí, jak lidé ožijí, když je řeč o potřebách jejich blízkých, až k solidně neurologicky podpořené technice „movies“ s precizně formulovanými instrukcemi trvala více či méně celé desetiletí. Dnes jde o vyjasněný koncept i postup patřící k pilířům PBSP. Podle mého mínění patří teorie „holes in roles“ k tomu nejpozoruhodnějšímu, co se ve vývojové psychologii a psychopatologii za poslední desetiletí objevilo.

Použil jsem tento příklad jako ilustraci Pessovy badatelské a tvůrčí povahy tak, jak se zvnějšku jeví: jako postupné vynořování konceptů stále z téhož: z principu tvar – protitvar. Pessa zkoumá každou pozitivní zpětnou vazbu, ta je pro něho rozhodující, tou se nechává vést. Pozitivnímu feedbacku staví nástroje na míru, což mu zjednává přístup k hlubším souvislostem. Jako archeolog pak

odhaluje krůček po krůčku mnoha významovými vrstvami překryté zákonitosti lidské instinktivní přirozenosti, které posléze nacházejí oporu v neurovědách.

Postupme teď dále k naší situaci jakožto následovníků a shrňme naše studijní možnosti: kromě živé, vlastní zkušenosti s Pessem jsou to především videozáznamy jednotlivých struktur. V archivu Diabasis je jich v současnosti odhadem několik set. Na druhém místě máme videozáznamy úvodních přednášek. V tomtéž archivu se jich během let nashromáždilo možná několik desítek. Variace na stále totéž téma, zároveň nesmírně výživné kondenzáty celé vývojové psychologie osobnosti. Třetím zdrojem jsou články, které Al Pessa napíše, když se vynoří, vyjasní a definuje nový koncept. V poslední době však spíše uveřejní na svém webu videozáznam přednášky na dané téma. Napsal rovněž několik knih, poslední ovšem počátkem devadesátých let. Na webových stránkách najdeme i obsáhlejší texty, pokoušející se zachytit poslední vývoj. V češtině máme monografii Petry Vrtbovské, která je autorizovaným převodem základních tezí PBSP. Kromě několika článků a příspěvků do encyklopedií vyšlých v posledních letech, nemáme ovšem nic.

Zauvažujme nyní nad povahou těchto zdrojů:

PBSP je dílem zakladatelského páru, v posledních letech dílem jednoho muže. Poměrně úzký okruh nejkvalifikovanějších v Evropě i zámoří reprodukuje a předává Pessovy myšlenky a postupy. Jejich vlastní přínos teorii či praxi se však týká pouze jednotlivostí, nikoliv zásadních konceptů. Nemůže nás nenapadnout jistá anekdotická podobnost se situací v prvních desetiletích psychoanalýzy, kdy

byl celý její vývoj pevně v rukou S. Freuda. Přes anekdotičnost má toto srovnání v sobě mnoho podnětného. Dovolím si nyní oplatit stejnou mincí kolegovi Petru Mossovi a – nepolíben analytickou zkušeností, avšak obklopen psychoanalytiky – budu srovnávat.

Tedy: Považme několik základních rozdílů: Freuda nikdo nikdy neviděl pracovat na vlastní oči, psychoanalýza je proces, kde má vizuálnost nulový význam. Před měsícem jsem naopak já měl možnost sedět celé dva dny metr od Alberta Pessa, sledoval jsem tváře týchž klientů z téhož úhlu a mohl porovnávat, co vidí on a co vidím já. Tuto příležitost mívá každý účastník. Zatímco Freud kdysi položil pacienta na kanape, což mu skýtalo možnost nerušeně imaginovat, Pessa si bere před strukturou brýle, káže rozsvítit světla a nikdy nepracuje proti oknu, aby nebyl oslňován a neuniklo mu důležité hnutí mimiky. Občas zaslechnu od psychoanalytika v nedbalkách, jak je fajn, že se nemusí na klienta dívat a není jím viděn... Pessa terapeut naproti tomu usedá s klientem do jakéhosi pomyslného tryskáče intenzivního ritualizovaného procesu, kdy se musí dívat a dívat, a zaspí-li v prvních minutách, těžko se chytá.

Dále: Počet svazků sepsaného díla Freudova pojmem pouze tehdy, když doširoka rozpažíme. Literární kvalita jeho spisů dosahovala nejvyšších met. Psané dílo Alberta Pessa je postupem let a vývoje jeho práce na ústupu. Od několika knížek, které nevstoupily v širší známost, přes stručné články k pouhým internetovým textům, vyvěšeným na jeho webových stránkách. Jeho texty mohou oslovit jen nejužší okruh znalců jeho metody. Jsou komplikované, obsahově přehruštěné, tu hovořící v příliš obecných metaforách, tu zase hermeticky uzavřené osobitou terminologií. Je na nich zjevné, že jsou

přepisy improvizovaných přednášek, jsou nahrubo nahozené, chybí jim propracovaná závaznost publikovaných textů.

Snad nebudu daleko od pravdy, když vyvodím závěr, že psychoanalytický proces se odbývá ve světě auditivně imaginativním, zatímco proces PBSP ve světě vizuálně psychomotorickém.

Možná jsem mohl začít své zamyšlení až zde. Považuji totiž vizuálnost PBSP za zcela zásadní faktor ovlivňující možnost šíření celé metody.

Bylo by jistě přílišným soustem postihnout zde specifickou receptu ať už terapie či studia skrze převážně vizuální resp. auditivní kanál či klasické čtení knih. Kladu si však přesto otázku: Jaké jsou vlastně největší zisky a ztráty plynoucí z toho, že toho stále můžeme tolik vidět přímo u pramene na vlastní oči, máme toho tolik na videích, zároveň psané texty jakoby ztrácely na významu?

Videozáznamy jsou hrubý materiál. Vizuálně auditivní záznam skutečnosti v reálném čase má obrovskou historickou dokumentární hodnotu. Pro studium však obsahuje mnohá úskalí. V amatérsky pořizovaném, technickém obraze je zahrnuto vše: zamýšlené, nezamýšlené, náhodné či parazitní. Sledování videozáznamů je nesmírně náročné časově. Je nutno shlédnout je celé, soustředěně, včetně hluchých míst, je nutno vidět jich mnoho. Jelikož však obsahují citlivá osobní data, jsou stěží dostupné a možnost, že by opustily institucionální depozitář, si lze stěží představit.

Technické obrazy jsou dobrým policejním důkazem, jsou výborné pro výzkum (mohli bychom např. po vzoru badatelů díla Milтона Ericksona sledovat, kolikrát se klient podívá nahoru a jak četná je souvislost jeho

pohledů nahoru s obrazy zemřelých blízkých v jeho mysli, jak nás Pessoa učí), ale vezmeme-li je jako studijní náčiní, narážíme na jejich paradoxní povrchnost, iluzivnost, řídkost, nepřehlednost a celkovou nekomfortnost použití. Obsahují pouze jednotlivosti, vystopovat esenci je těžké. Snad zde polemizují i se současnými sklony adorat vizuální pedagogiku, soudě, že videomateriály jsou zdrojem pouze doplňkovým. Nejlépe fungují, připomínají-li pouze vlastní prožitou zkušenost, která předcházela.

Pojďme k auditivním zdrojům. Máme k dispozici videozáznamy přednášek, úvodů. Pessoa mluví vždy spatra, improvizuje, proč taky ne, říká přeci „pořád totéž“, tak máme přeci vyhráno, ale: 1. jeho metaforický jazyk se velmi zvolna mění, postupně opouští některé příklady, když se mu vynoří nová souvislost, a tak kdo chvíli zůstal stát, ...s příklady, téměř nepozorovaně opouští i koncepty (například když dodefinovával holes in roles, o traumatu jako specifickém tématu bylo slyšet už jen okrajově). Zeptáte-li se, zda ještě drží to či ono, že už jste o tom dlouho neslyšeli, v případě traumatu řekne ano, ano stále a stále, leckdy ale řekne: Hardly ever (a pokrčí rameny).

Co dodat k této měnlivosti? Dá se říci, že je Pessoa ve svých letech stále myšlenkově neukotvený, že převléká kabát psychologických konceptů? Nikoliv. Stále drží prazáklad, totiž shape – conershape, a ten jej vede ke stále inovované výtěžnosti. Zdá se to být naopak projevem mimořádné integrovanosti a tvořivosti, stále reformulovat, upravovat souvislosti, neztratit celek a neustrnout. Loni v listopadu Pessoa přirovnal typ své práce k protikladu dvou legendárních amerických produktů: PBSP je jako každoroční upgradace windows v

protikladu k coca-cole, která zůstává stále toutéž.

Postupme dále: Již jsme řekli, že Pessoa mnoho nepíše, spíše uveřejňuje záznamy přednášek, pracuje s námi, vidíme struktury jiných, máme záznamy. Nacházíme se tudíž ve světě mluvené angličtiny. Úroveň angličtiny české komunity vesměs stačí k absolvování tréninku, tedy k povšechnému porozumění instrukcím, k profitu ze struktur s trenéry. Ti nejzdatnější z nás simultánně tlumočí tréninky a workshopy, tedy opět do mluvené češtiny. Když však sedíme v onom „stroji času klientova prožívání“, kde se všechno děje tak zároveň a tak rychle, kde máme minimum času na přemýšlení a mnoho věcí musíme v bezprostředním nastavení na klienta dělat skoro automaticky, narážíme.

Dejme si příklad: legendární wittnesing neboli svědkování (už tenhle neologismus budí vně komunity úšklebky, co že to vlastně děláme), tato možná nejdůležitější dovednost pesso terapeuta – tedy zahlédnout v mimice rodící se emoci, správně ji pojmenovat a dát do takového kontextu, abychom se dostali dále v klientově světě. Někteří to jistě znají: v mysli jim v té které chvíli naskočí to, co slyšeli říci Pessoa za velmi podobných okolností. Dejme tomu, že to může sedět. Ale ouha, při překladu do češtiny zjistíme, že český slovníkový ekvivalent zní v českém prostředí a reáliích úplně jinak, že to vůbec neoznačuje emoci, prostě to takhle česky říci nejde. Je to velmi zvláštní zkušenost, když z jazyka, který člověk zdaleka neovládá jako češtinu, nemůže do své mateřštiny, protože právě v té mu chybí slova!

Předjímám otázku: jak to dělají jiní? Která psychoterapeutická škola vznikla česky? Rovnou odpovídám: buď jsou ty

směry daleko více zakotveny v teoretických konceptech a čerpají z bohaté literatury a v disputacích nad literaturou mohou vytvářet terminologii. Tyto směry nebývají tak citlivé na ono „teď a tady“. Ty školy, které naopak stavějí na procesu, mají většinou mnohem více prostoru pro improvizaci, nástroje nemívají tak závazně definované, jak my to vidíme přímo u autora, a mohou si tedy dovolit mnohem volnější vyjadřování.

Mám v paměti setkávání nás, kteří s PBSP aktivněji pracujeme, kdy si vyměňujeme zkušenosti a dáváme hlavy dohromady, co kdo jak kdy říkáme, s čím kdo přijel od Pessa novým. Bývají to debaty, kdy přicházíme na to, že ačkoliv všichni nějak chytáme po svém celek, mnoho vidíme, slyšíme jinak a kupodivu, co není psáno, není ani dáno.

Naše situace mi přijde velmi vzrušující: na jednu stranu jsme něco jako přímí žáci mající spoustu vzácných, velmi osobních zkušeností. Oproti všem předchozím generacím máme obrovskou přednost rozsáhlé databáze videí s možností vracet si zážitky. Na druhou stranu jsme někde v hluboké minulosti – řekl bych minimálně v dobách obrozeneckých, ne-li přímo někde před rokem 1450, tedy před vynálezem knihtisku.

Na našich schůzkách končíme obvykle povzdechem, jak že by bylo skvělé zrovna tento Alův úvod, který se tak vydařil, doslova přeložit a podávat jako učební text. Jak by bylo skvělé vytvořit terminologickou skupinu, která bude vytvářet české ekvivalenty. Když tak rozvažujeme nad těmi placeholedery, máme-li jim říkat značka či ikona, je-li bookmark náčrt, záložka nebo něco jako takové ty papírky, „co lepíme na lednici, abychom nezapomněli“, dýchá na mě atmosféra z dob F. L. Věka. Cožpak

bookmarks, to jsou pouhé technikálie, zato ale wittnessig neboli svědkování, tam je to vážnější: necítíme-li rozdíl mezi emocí, tělesným stavem, popisem tendence, postojem (a to bývá mezi češtinou a angličtinou dosti odlišné), tam již filigránsky propracovaný nástroj PBSP, připravený provádět laparoskopické operace ve světě našich nejosobnějších významů, může drhnout, nefungovat či přímo přestat pracovat. Anebo ne?

Cítím zde zcela zásadní otázky, které před námi stojí ve všech ohledech, nikoli jen, co se týče jazyka.

Co je vlastně v PBSP podstatné a co nepodstatné? Které jsou ty principy, které je třeba držet za všech okolností? Co je to Pessův příslovečný „důležitý detail“, který rozhoduje o tom, zda se struktura zapíše do klientova mozku jako nezapomenutelná léčivá zkušenost, či zda za ni zdvořile poděkuje a trochu znuděně si zívne? Kam až se lze vzdálit od autorových instrukcí a stylu a nevzdálit se od podstaty, aby se specifická účinnost tohoto novátorského způsobu práce nerozpustila v něčem jiném?

Tyto otázky si zřejmě kladou převážně ti, kteří investují maximum, aby se ve svém stylu podobali svému učiteli. Bývají ale z druhé strany konfrontováni s námitkou, není-li to celé trochu obsedantní a dogmatické, nezbavuje-li je Pessova silná osobnost samostatnosti a koneckonců, nemají-li náhodou „raději metodu nežli člověka“.

Česká PBSP komunita bude asi stratifikovaná podobně jako všude tam, kde se vše točí okolo jedné zakladatelské osobnosti Pessova formátu. Dá se to popsat tak, že Pess je obklopen nepříliš početným okruhem těch, kteří za ním cestují, vidí jej pracovat, zažívají s ním

struktury či sedí vedle něho a tlumočí mu, nebo to vše dohromady, jedno s druhým. Oč je však u epicentra podnětnější pole, o to v širších kruzích hustota impulsů a informací rychleji řídne. Jsou-li postgraduální programy dosud ve stavu zrodu a není-li literatura, na periferii je komunita odkázána na pouhý informační šum, který se pochopitelně dále šíří odbornou veřejností.

Al Pesso nám v tom pomůže i nepomůže. Jeho pomoc spočívá v tom, že nám (resp. těm kdo jsou fyzicky přítomni či sledují alespoň jeho webové stránky) ukazuje mnoho příkladů toho, jak si on představuje práci s tím, co objevil na horizontu svého úsilí – tento horizont tvoří otevírající se možnost ovlivnit jednoduchými ritualizovanými úkony dosud nevídaným způsobem neurobiologii mozku tak, aby to lidem pomáhalo žít. Vede jej právě tento horizont, a ten mu zároveň diktuje i prostředky, nikoliv tedy kapacita jeho následovníků navázat na něj.

Už skončím. Ušetřím sebe i vás futurologických vizí o budoucnosti PBSP v Čechách a na Moravě. Natolik mám zvládnutý svůj mesiášský gen, abych tuto

otázku s úlevou přenechal těm, na nichž asi doopravdy závisí. Dovolím si místo toho na závěr adresovat nám všem jeden jednoduchý podnět, jehož případnou realizaci dozajista pomůžeme sobě i druhým: kdož můžeme, píšme více! Překlady cizojazyčných textů, převody videí, ale zejména vlastní, původní texty. Původní tvorba začíná pracovními poznámkami, pokračuje přes možná internetová fóra, kde se písemně sdílejí zkušenosti. Další pokračování vede přes písemné instruktáže klientům, konferenční příspěvky až po publikované články v časopisech, sborníky či přímo knihy. Kdo píše, musí myslet, aktivně chápat a rozumět – přitom hledat slova, a tedy vytvářet termíny. Píšme tedy a nespolehejme se, „že to máme na videu“.

Zdá se mi, že přeložit tuto svrchovaně vizuálně motorickou práci do onoho verbálně či auditivně imaginativního kanálu ji může velmi podstatně pomoci usadit v češtině, v nás i v naší komunitě a usnadnit její přenos mezi širší veřejnost.

Děkuji za pozornost.

Mgr. **Jan Siřínek**, klinický psycholog, psychoterapeut
místopředseda české asociace PBSP
Ordinace klinické psychologie v Praze 6
Do redakce přišlo 19. 3. 2011
Zařazeno do tisku 15. 4. 2011

